

Een terechte afkeuring van Luthers Jodenhaat, ook na vijfhonderd jaar

De mening van de krant, verwoord door leden van de hoofdredactie en senior redacteurs.

Wie uit een traditie wil putten, en dat kan een politieke, culturele of religieuze traditie zijn, moet zich realiseren dat het niet mogelijk is de waardevolle elementen uit de historie in de etalage te zetten en de waardeloze elementen onder tafel te schuiven; selectieve herinnering doet geen recht aan het verleden.

Het is daarom goed dat de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), die zich opmaakt voor de vijfhonderdste verjaardag van de Reformatie, deze week een verklaring heeft gepubliceerd waarin het antisemitisme van reformator Maarten Luther wordt afgekeurd. En het is mooi dat deze verklaring werd opgesteld door predikant Trinette Verhoeven, de hoogste vertegenwoordiger van de evangelisch-lutherse kerk binnen de PKN.

De protestantse kerk van de 21ste eeuw is weliswaar niet verantwoordelijk voor wat Luther in de 16de eeuw allemaal te berde bracht, maar ze vertegenwoordigt wel een instituut dat verschillende eeuwen omvat. Of, zoals Verhoeven het verwoordde: "Wij trekken ons de misstappen uit het verleden aan, ook al hebben we ze niet zelf begaan."

Deze open en kritische houding tegenover de eigen traditie is in de eerste plaats noodzakelijk voor een gezonde verstandhouding met de Joodse gemeenschap in Nederland, die de kerk ook had verzocht zich bij het jubileum van de Reformatie te distantiëren van Luthers Jodenhaat. Maar het is eveneens in het belang van de kerk zelf.

Een instituut dat hecht aan

waarheid en gerechtigheid kan alleen geloofwaardig zijn als het de ogen niet sluit voor de zwarte bladzijden in de eigen geschiedenis.

Wie de uitspraken van Luther over de Joden nog eens op zich laat inwerken, kan niet anders dan ontsteld zijn over zoveel (religieuze) vijandigheid. En zich verbazen over het onchristelijke gehalte van zijn oproep synagoges in brand te steken, Joden te verbannen uit het openbare leven en hun huizen te verwoesten.

Of de nazi's meer dan vier eeuwen later dergelijke uitspraken nodig hadden om te komen tot hun misdaden tegen de Joden is een kwestie voor historici.

Net als de vraag of Luther zich in zijn virulente antisemitisme wel of niet onderscheidde van zijn tijdgenoten.

Voor zijn kerkelijke erfgenamen is dat van minder belang. Zij doen er goed aan in 2017 stil te staan bij de ontsporing van een man die in andere opzichten zo'n positieve rol heeft gespeeld in de kerkgeschiedenis.